

Форми життєдіяльності не вибираються людьми довільно, вони їм задані історично. Ці форми можуть відповідати рівню індивідуальних здібностей і запитів, а можуть бути й перешкодою, що заважає особистісному розвитку. Це означає, що у першому випадку вони слугують формами самодіяльності і культури, а у другому – сприймаються як обмеження культурного процесу.

СОЦІАЛЬНІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ

Доп. - Буднік Т.В., ЕФ 37
Наук.кер.- ст.викл.Сахно П.І.

Головним джерелом виникнення соціально-психологічних явищ є сфера спілкування.

У спілкуванні здійснюються сприймання та розуміння людини людиною, формуються засоби комунікації, такі прояви, як імітація, навіювання, засвоєння соціальних норм, традицій.

Процес міжособистісного спілкування слугує основою і головним фактором формування соціально-психологічних явищ.

Соціально-психологічні явища виникають як відображення різних форм спілкування, безпосереднім контактом у соціальному оточенні. Через мікросередовище (друзі, колеги, дім, родина, дозвілля) у безпосередньому спілкуванні людина зазнає впливу макросередовища – суспільства, його культури, моралі, соціальних норм. Людина й суспільство взаємодіють в процесі міжособистісних контактів, безпосереднього спілкування та набуття індивідуального досвіду.

Однією з провідних категорій, що характеризують включення людини в соціальне середовище, є поняття соціальної установки, або атитюду (від англ. attitude - ставлення, установка). Крім соціальної детермінації поведінки, це поняття розкриває психологічне переживання і спрямованість людини, поєднуючи в собі особистісні смисли емоцій та їхній предметний зміст.

Атитюд у психології розглядається як внутрішній стан готовності людини, що передуює поведінці, виконанню певної дії. Він формується на підставі попереднього досвіду, може розгортатись як

на усвідомленому так і на переусвідомленому рівні та здійснює регулятивну функцію щодо поведінки. Феномен соціальної установки виявляє динамічні аспекти психічної регуляції. Він виникає як результат взаємодії соціальної ситуації та соціальної потреби.

У поведінці членів певної соціальної групи атитюд забезпечує єдність сприймання, спільне ставлення до соціальної ситуації, життєвих подій, поведінки окремих людей і готовність до спільної діяльності. Функціонування атитюдів створює підставу для координації та організації дій, спрямованих на реалізацію єдиної мети, "стандартизує" сприймання соціальних явищ.

Функції атитюду:

- визначає сталий, послідовний, цілеспрямований характер поведінки в ситуаціях, що змінюються;
- звільняє від необхідності приймати рішення і довільно контролювати поведінку в стандартних ситуаціях;
- може виступати як фактор, що зумовлює інертність діяльності та гальмує пристосування до нових ситуацій, що вимагають зміни алгоритму поведінки.

Залежно від спрямованості атитюду виділяють рівні смислових, цільових та операційних установок.

Смислові атитюди складаються з трьох компонентів:

- інформаційного (світогляд людини);
- емоційного (симпатії, антипатії щодо значущого об'єкта);
- регулятивного (готовність діяти).

За допомогою смислових атитюдів людина сприймає систему норм і цінностей певного соціального середовища. Вони допомагають зберігати цілісність поведінки людини в конфліктних ситуаціях, сприяють ствердженню та розвитку особистості, визначають поведінку людини в широкому колі соціальних ситуацій. Такі установки можуть переходити у відповідні риси характеру.

Цільові атитюди зумовлені метою і визначають стійкість перебігу певної дії. У випадку переживання дії цільові атитюди виявляються як динамічні тенденції до завершення перерваної дії.

Опозиційні атитюди виявляються в процесі розв'язання конкретних завдань на підставі врахування умов ситуації та прогнозування розвитку цих умов, що спираються на минулий досвід поведінки в подібних ситуаціях. Такі атитюди розкриваються у стереотипізації мислення, комфортній поведінці та ін.

У контексті атитюду соціальна поведінка залежить від стану готовності людини до певного способу дії, певної диспозиції.

Диспозиційна концепція особистості пов'язує готовність людини до поведінки в певній соціальній ситуації з умовами діяльності, що їй передувала. Саме в цій діяльності формується стійка готовність до реалізації певних потреб людини у відповідних умовах.

Автор диспозиційної концепції особистості В. Ядов розглядає диспозицію особистості (від лат. Dispositio - прихильність, схильність) як ієрархічну систему, верхівку якої утворюють спільна спрямованість інтересів та система ціннісних орієнтацій, як продукт дії соціальних умов. Середній рівень становить систему загальнених атитюдів, а нижчий - ситуативні атитюди як готовність до оцінки та дії в конкретних умовах.

Вищі диспозиції найбільш стійкі. Вони впливають на диспозицію нижчих рівнів. Але ситуативні атитюди на відміну від загальнених мають відносну самостійність, що забезпечує адаптацію людини до мінливих умов діяльності. Провідною диспозицією стає та, яка цілком відповідає певним умовам та конкретній меті.

Однією із засад цієї класифікації виступає послідовне розширення межі активності особистості в онтогенезі щодо рівнів включення в дедалі ширші сфери діяльності, у соціальну систему через засвоєння її цінностей. Іншою засадою є тривалість часу, протягом якого зберігається головна якість умов діяльності або ситуації, у яких можуть бути реалізовані ті або інші потреби людини. У цьому разі нижчий рівень утворюють предметні ситуації - людина впродовж короткого інтервалу часу переходить від однієї конкретної ситуації до іншої. Наступний рівень - умови групового спілкування. Тут мають значення особливості групи, у якій функціонує людина. Вони стабільні в значному часовому вимірі. Ще

сталіші умови діяльності у сферах праці, дозвілля, сім'ї.
Максимальна сталість властива умовам життя людини.

Диспозиції є особливим продуктом взаємодії потреб і ситуаційних умов, за яких відповідні потреби можуть бути задоволені. При фіксації (закріпленні) в структурі особистості ці диспозиції утворюють відповідну ієрархію. У системі ціннісних орієнтацій особистості, що утворюють вищий рівень диспозиції, можна виділити загальну життєву позицію особистості. Це передусім спрямованість інтересів у провідних сферах життєдіяльності. Провідною функцією диспозиційної системи є психічна регуляція поведінки людини в соціальному середовищі.

МОРАЛЬНЫЕ ЧУВСТВА МОЛОДЕЖИ

Докл. - Макаренко Ж., ЕФ-3
Научн. рук. - ст. преп. Сахно П.И.

Личность формируется в процессе общения с другими людьми, то есть каждый человек, несмотря на присутствие ему индивидуальные черты, становится личностью только в общении с другими людьми. Всем известно, что одиночество морально убивает человека. Одинокие люди чаще за остальных болеют и подвержены депрессии, быстрее утомляются, кроме того, в отношениях с другими людьми они более требовательные, не общительные. Им присущ пессимизм, низкая социальная активность. Хотя известно множество примеров высокой социальной активности многих одиноких людей, так как оно для них является единственным утешением. Отношение людей к нам зависит от нашего отношения к ним. В каждой конкретной группе общества есть люди, которые вызывает симпатию или антипатию. В обществе людей, с которыми мы психологически совместимы, наш мозг вырабатывает особенные химические вещества, которые стимулируют нервную систему и активизируют жизненные процессы.

Люди строят свои отношения в зависимости от особенностей своего внутреннего мира, уровня интеллекта и эрудиции.